

PETFORM

10. Yıl

“Türkiye’nin Enerji Görünümü Işığında Doğalgaz Piyasasının Liberalizasyonu”

Nusret Cömert
Yönetim Kurulu Başkanı

2030 Yılına Doğru Enerji Politikaları ve
Enerji Düzenlemelerinin Geleceği Kongresi

26 Kasım 2010
Ankara

PETFORM Hakkında

2000 yılında kurulan PETFORM, geçtiğimiz 10 yılda Doğalgaz Piyasası Kanunu ve Türk Petrol Kanunu başta olmak üzere tüm enerji mevzuatı değişikliklerinde özel sektör ile kamu kurumları arasında köprü rol oynamıştır.

PETFORM üyelerinin 2 ana faaliyet alanı:

- Arama – Üretim Sektörü
- Doğalgaz Piyasası

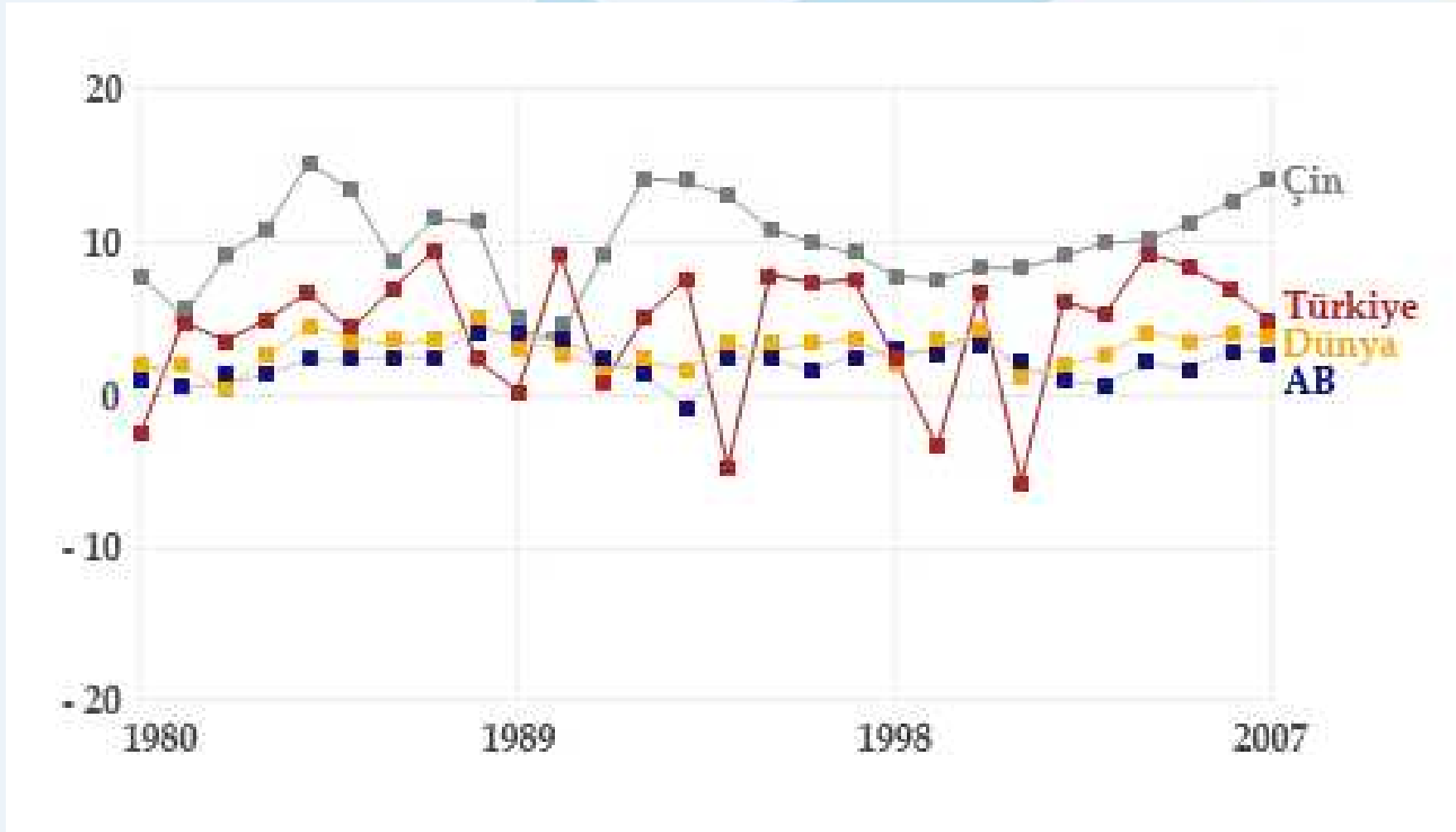
PETFORM Üyesi

44 Enerji Şirketi

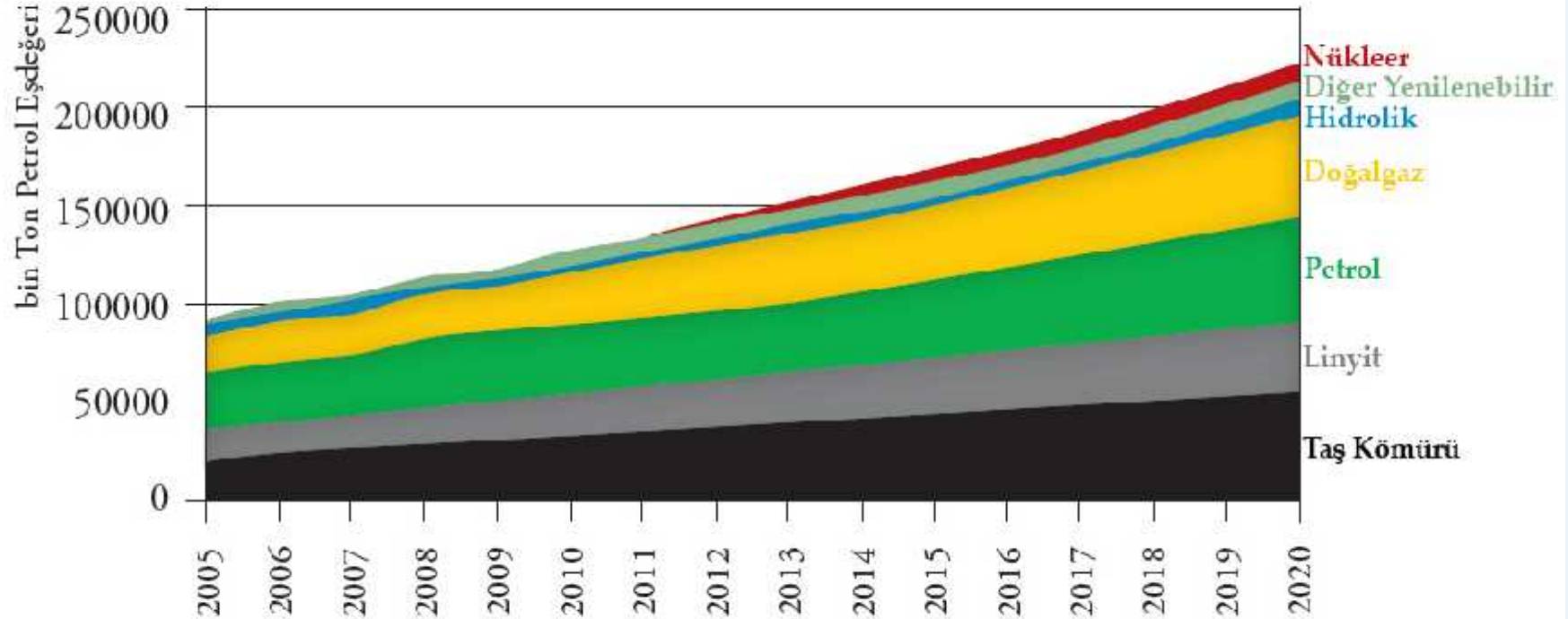

- AKENERJ
- AKSA
- ALADDIN MIDDLE EAST
- ATT LA DO AN N AAT
- AVRASYA GAZ
- AYGAZ DO AL GAZ
- BM N AAT
- BOSPHORUSGAZ
- BP
- ÇALIK ENERJ
- DO AL ENERJ
- EDISON
- EGE GAZ
- ENEL
- ENERCO ENERJ
- ENERJ SA
- ENI
- E.ON RUHRGAS
- ERDGAZ
- EWE ENERJ
- EXXONMOBIL
- GENEL ENERJ
- GÜNEY YILDIZI PETROL
- IBS RESEARCH
- NATURGAZ
- N.V.TURKSE PERENCO
- OMV
- OPAL T
- PALMET
- PEMI
- PETOIL
- PETROL OF S
- POZ T F DO ALGAZ
- SHELL ENERJ
- SOYAK ENERJ
- STATOIL
- TEKFEN N AAT
- THRACE BASIN
- TIWAY
- TOTAL
- TRANSATLANTIC TURKEY
- TURCAS
- TURUSGAZ
- ZORLU ENERJ

GSYİH Büyüme Hızı Karşılaştırması (1980 – 2007)

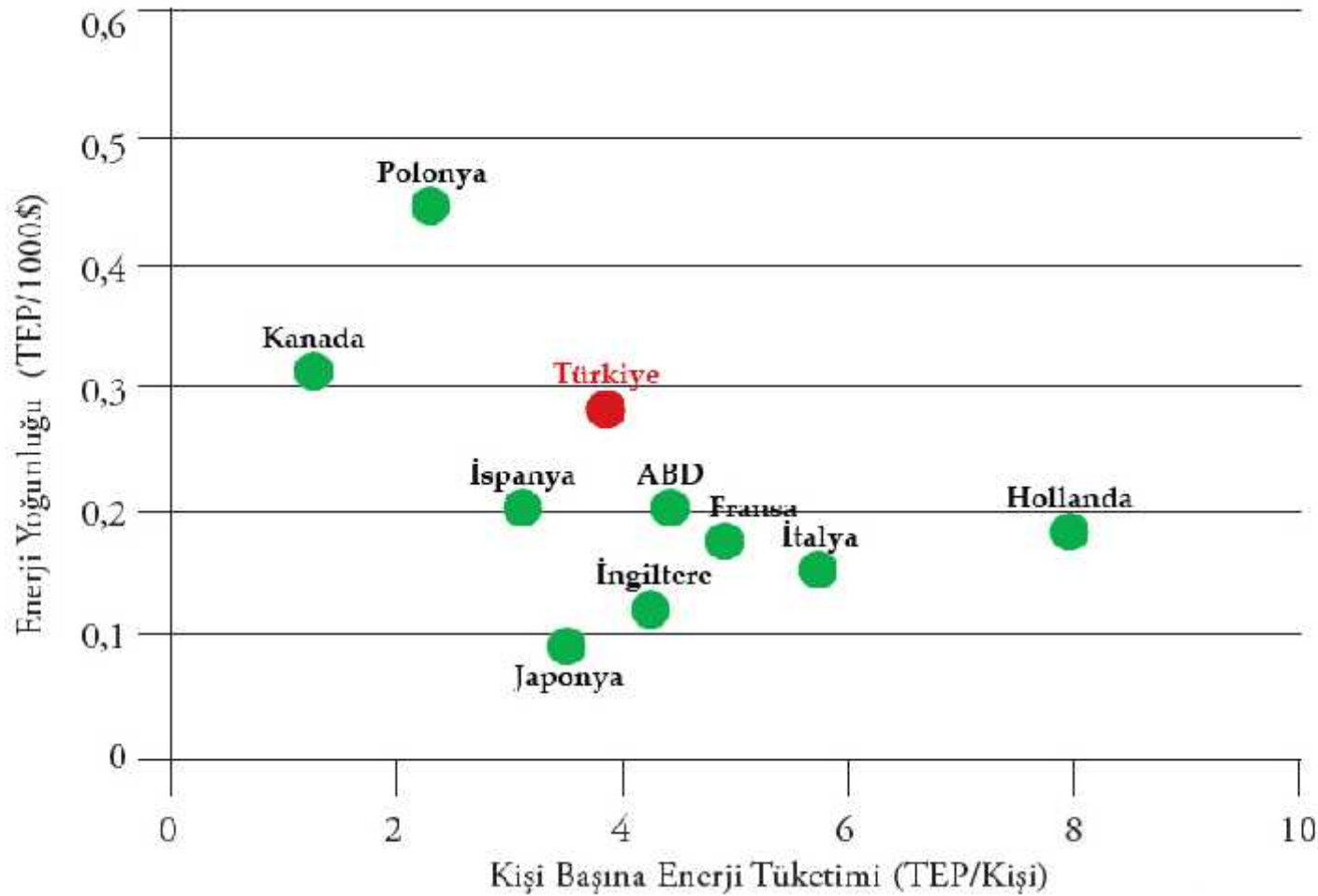

Türkiye'nin Kaynak Bazında Enerji Talebi (2005 – 2020)

Kaynak: Türkiye Enerji Verimliliği Raporu (2010)

Enerji Yoğunluğu & Kişi Başına Enerji Tüketimi Karşılaştırması

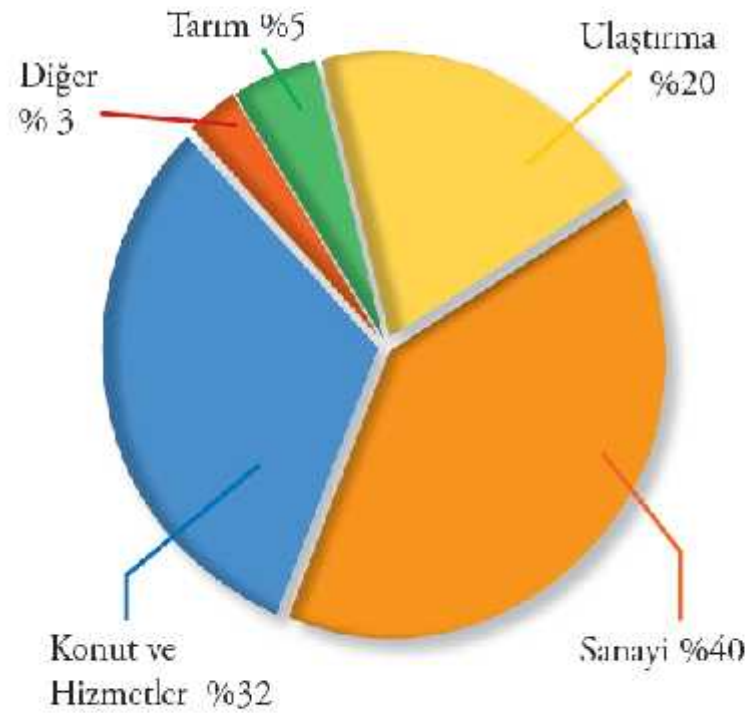
[Kaynak: Türkiye Enerji Verimliliği Raporu \(2010\)](#)

Enerji & Elektrik Kullanımının Dağılımı (2009)

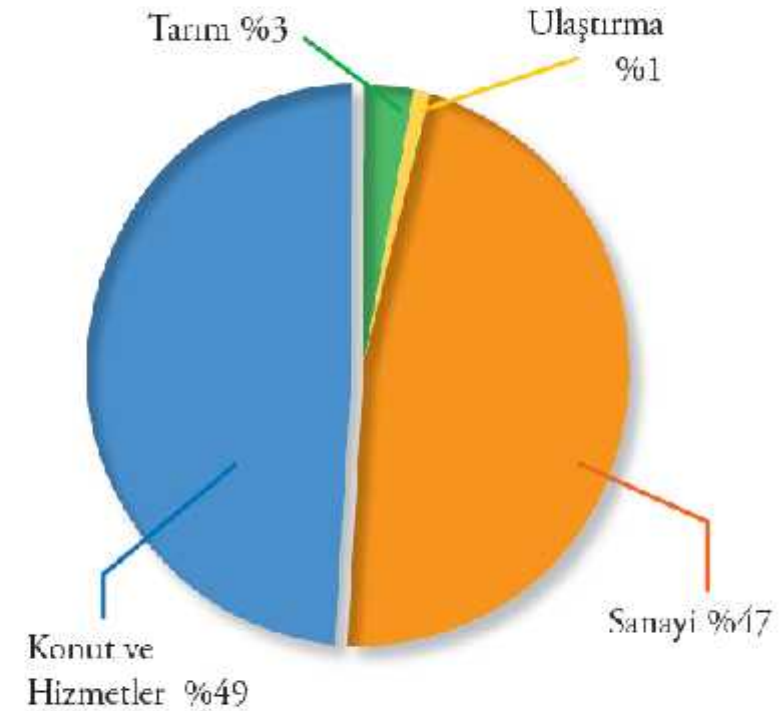

Türkiye Toplam Enerji Kullanımı

Elektrik, Petrol Gaz ve Kömür toplam

Türkiye Elektrik Kullanımı

Enerji Talebi & Yerli Üretim Dengesi (1990 – 2008)

	1990	1995	2000	2005	2008
Talep (milyon tep)	52,9	80,5	91,3	0,8	106,2
Üretim (milyon tep)	25,6	26,7	26,1	24,5	29,1
thalat (milyon tep)	30,9	39,7	56,3	73,4	85,5
hracat (milyon tep)	2,1	1,9	1,5	5,1	7,1
hrakiye (milyon tep)	0,3	0,4	0,4	0,6	0,7
Net thalat (milyon tep)	28,4	37,3	54,2	67,6	77,4
Yerli Üretimin Talebi Karılama Oranı (%)	48,1	42,0	33,1	26,9	27,2

Kaynak Bazında Birincil Enerji Üretim – Tüketimi (2008)

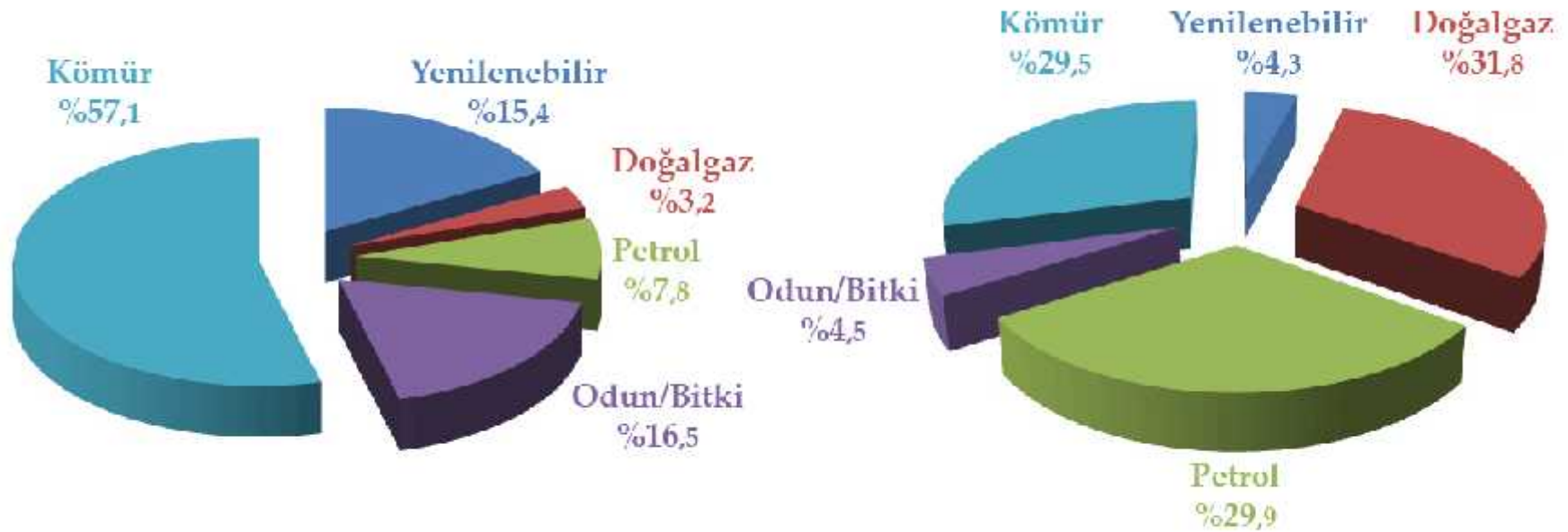
Kaynaklar	Kömür	Odun/Bitki	Petrol	Doğalgaz	Yenilenebilir	Toplam
Birincil Enerji Üretimi (milyon tep)	16,6	4,8	2,2	0,9	4,5	29,1
Birincil Enerji Üretimindeki Payı (%)	57,1	16,5	7,8	3,2	15,4	100,0
Birincil Enerji Tüketimi (milyon tep)	31,3	4,8	31,7	33,8	4,5	106,2
Birincil Enerji Tüketimindeki Payı (%)	29,5	4,5	29,9	31,8	4,3	100,0
Üretimin Tüketimi Karşılama Oranı (%)	53,1	100,0	7,1	2,8	100,0	27,5

Birincil Enerji Üretim – Tüketim Dağılımı (2008)

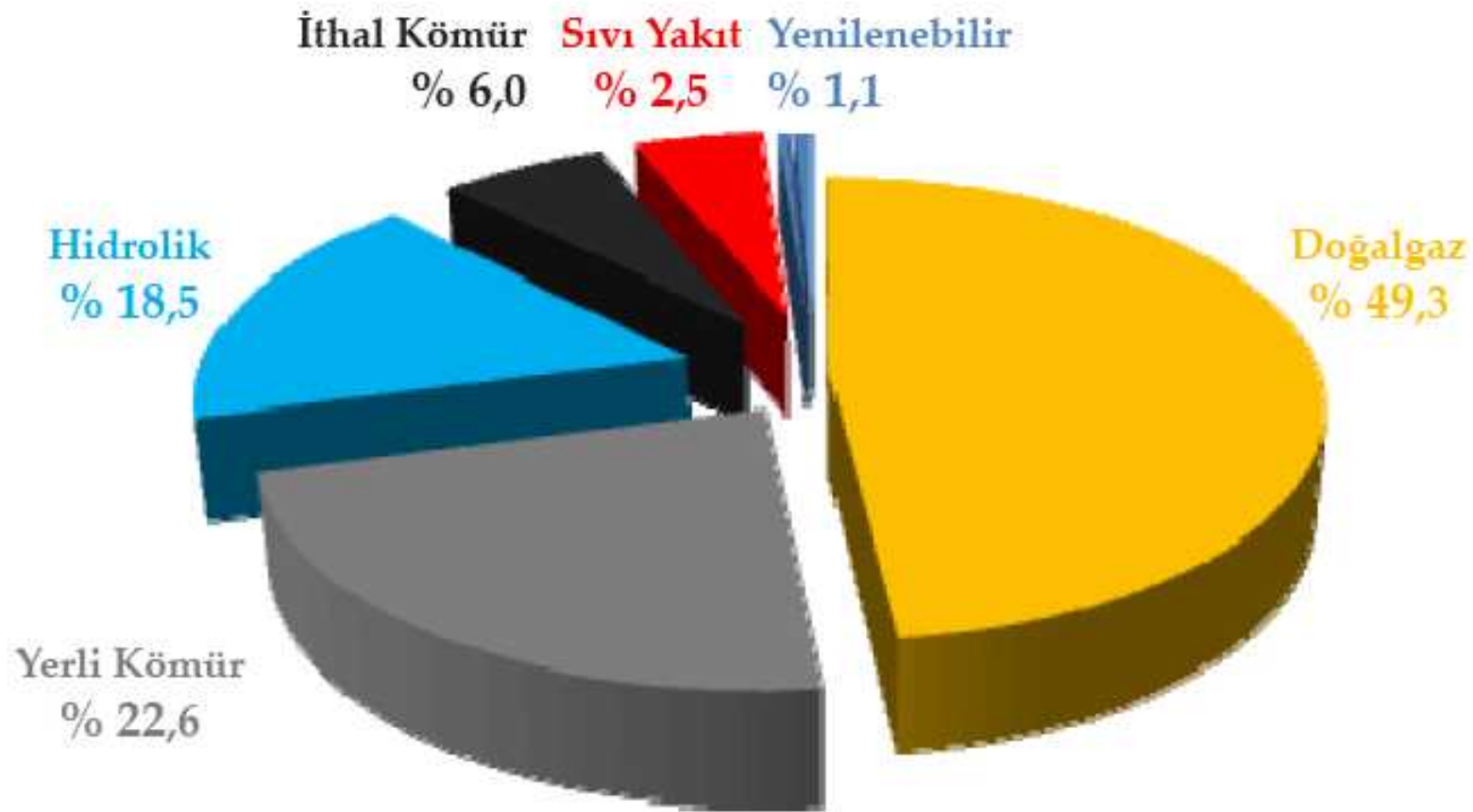
Üretim Dağılımı
(29,1 milyon tep)

Tüketim Dağılımı
(106,2 milyon tep)

thal Enerji Kaynaklarının Payı: %72,5

Kaynak Bazında Elektrik Üretimi (2009)

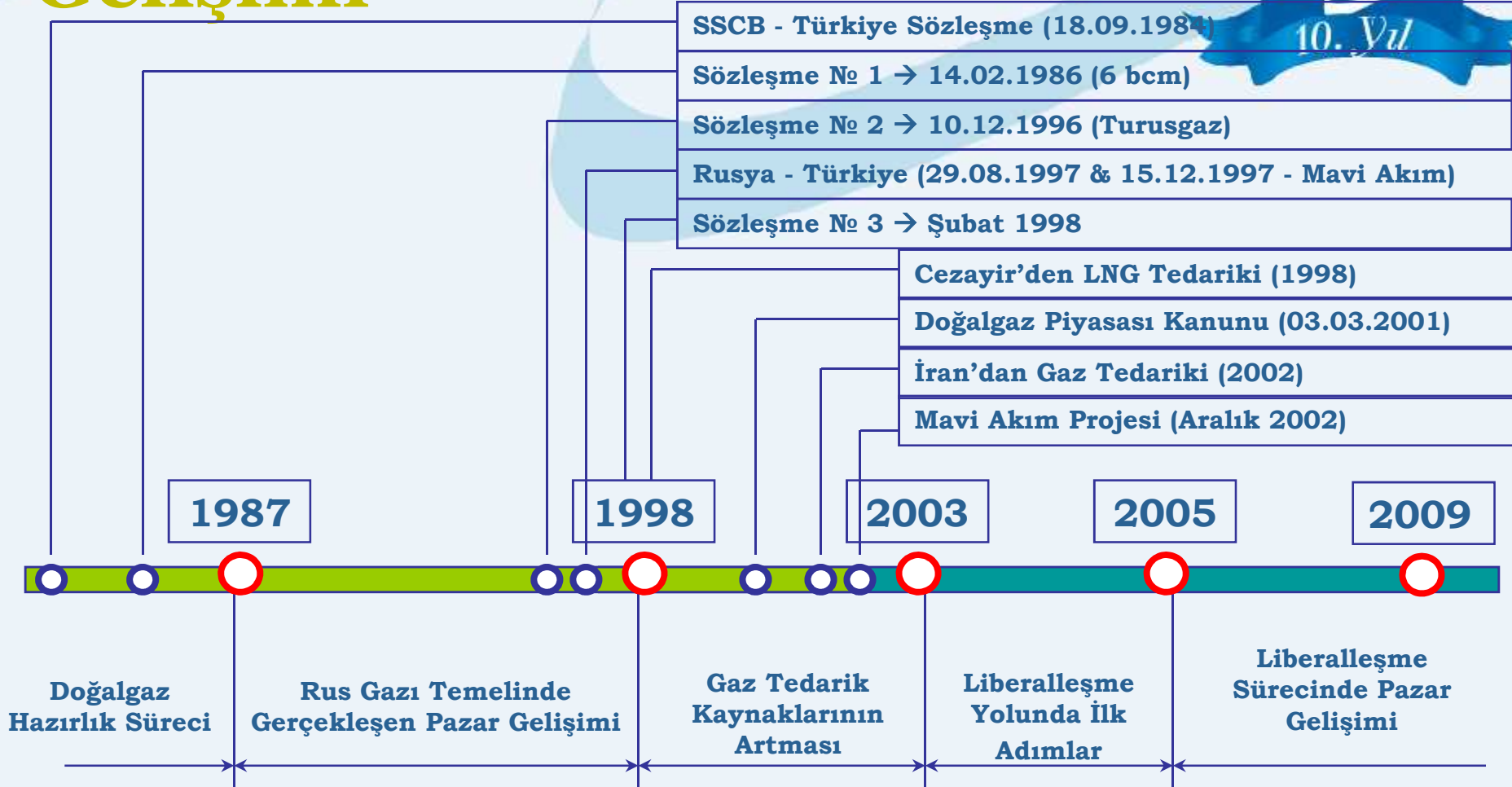

Türkiye'de Doğalgaz

- İlk Doğalgaz Keşfi : Kırklareli – 1970
- Toplam Üretilebilir Rezerv : 17,4 milyar m³
- Kümülatif Üretim (1970 – 2009) : 11,3 milyar m³
- Kalan Üretilebilir Rezerv : 6,1 milyar m³
- Yıllık Üretim (2009) : 0,7 milyar m³
- Yıllık Tüketim (2009) : 35,7 milyar m³
- Üretimin Tüketime Oranı : %2
- Üretim Dağılımı (2009) : % 43 Özel şirketler
% 38 Özel + TPAO Ortaklığı
% 19 TPAO

Türkiye Doğalgaz Piyasasının Gelişimi

2005 - 2010

- 2005 Kasım - Kontrat Devri İhalesinin Yapılması
- 2006 Aralık - İhale Sonuçlarının Duyurulması
- 2007 Aralık - İlk Özel İthalatçı Şirketin Piyasaya Girişi

- 2009 Ocak - İkinci Özel İthalatçı Şirketin Piyasaya Girişi
- 2009 Nisan - Diğer İki Özel İthalatçı Şirketin Piyasaya Girişi
- 2009 Mayıs - LNG İthalatçısı Şirketin Piyasaya Girişi
- 2009 Haz/Tem - Toptan Satış Şirketlerinin Piyasaya Girişi
- 2010 Ocak - 5 Toptan Satış Şirketinin Faaliyete Başlaması

Türkiye'nin Uzun Vadeli Gaz Alım Anlaşmaları

Anlaşma	Anlaşma Tarihi	Faaliyete Geçme Tarihi	Süre (Yıl)	Miktar (Plato milyar m ³ /yıl)	Biti Tarihi
Rusya (Batı)	Ocak 1986	Haziran 1987	25	6	2011
Cezayir (LNG)	Nisan 1988	Ağustos 1994	20	4	2014
Nijerya (LNG)	Kasım 1995	Kasım 1999	22	1.2	2021
İran	Ağustos 1996	Aralık 2001	25	10	2026
Rusya (Mavi Akım)	Aralık 1997	Ocak 2003	25	16	2028
Rusya (Batı)	Ocak 1998	Mart 1998	23	8	2021
Türkmenistan	Mayıs 1999	-----	30	16	-----
Azerbaycan	Mart 2001	Temmuz 2007	15	6.6	2022

Gaz İthalatının Kaynak Bazında Dağılımı (2008 – 2009)

	<u>2008</u>	<u>2009</u>
Rusya	23,159 (%60,5)	19,894 (%55,6)
İran	4,113 (%10,7)	5,253 (%14,8)
Azerbaycan	4,580 (%12,0)	4,960 (%13,8)
Diğer	6,465 (%16,8)	5,648 (%15,8)
<hr/>		
	38,317 bcm	35,755 bcm
		(- %6,7)

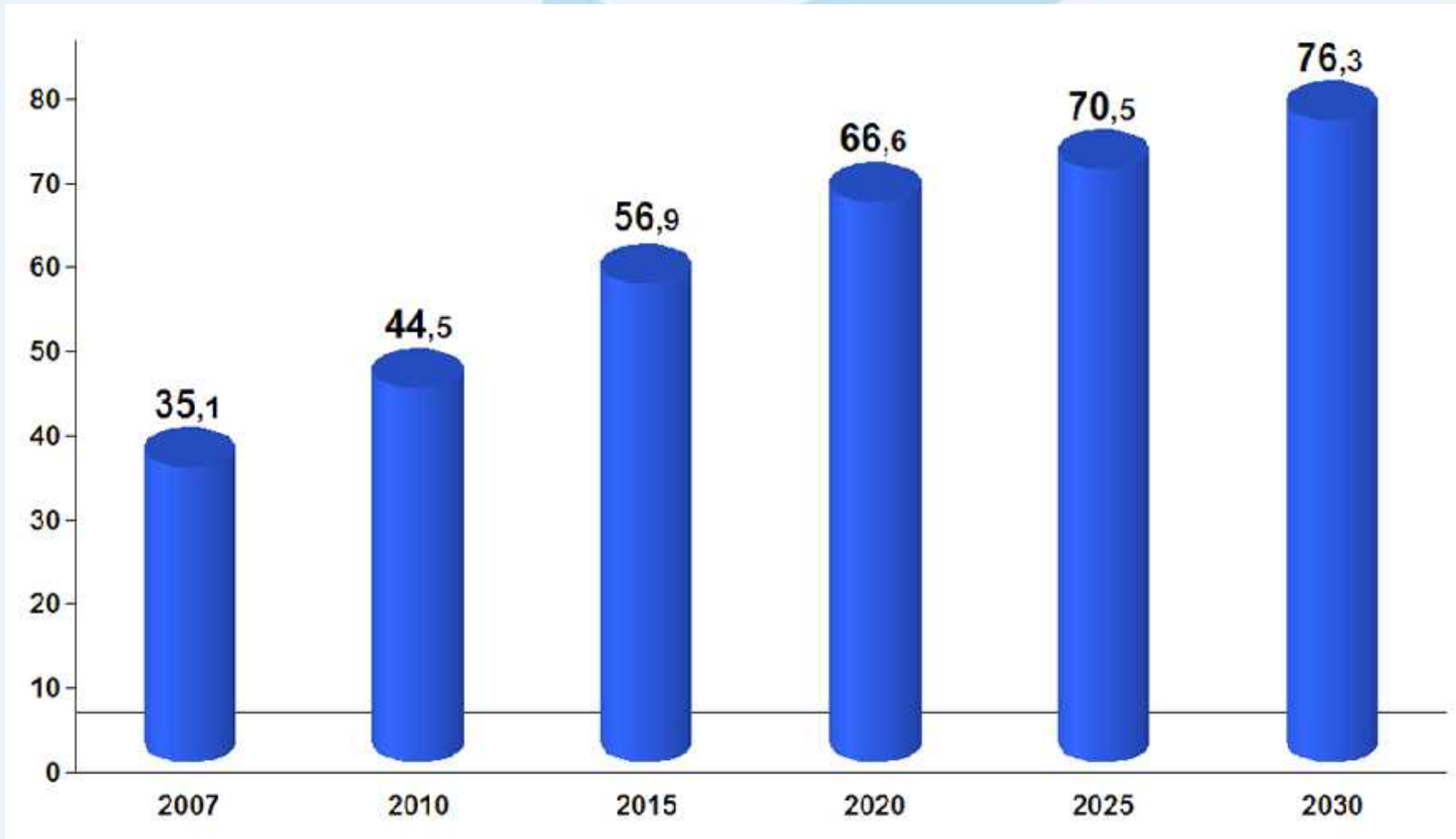
Gaz İthalatının Şirket Bazında Dağılımı (2008 – 2009)

	<u>2008</u>	<u>2009</u>
BOTA	38,120 (%99,5)	33,068 (%92,5)
Özel irketler	0,197 (%0,5)	2,687 (%7,5)

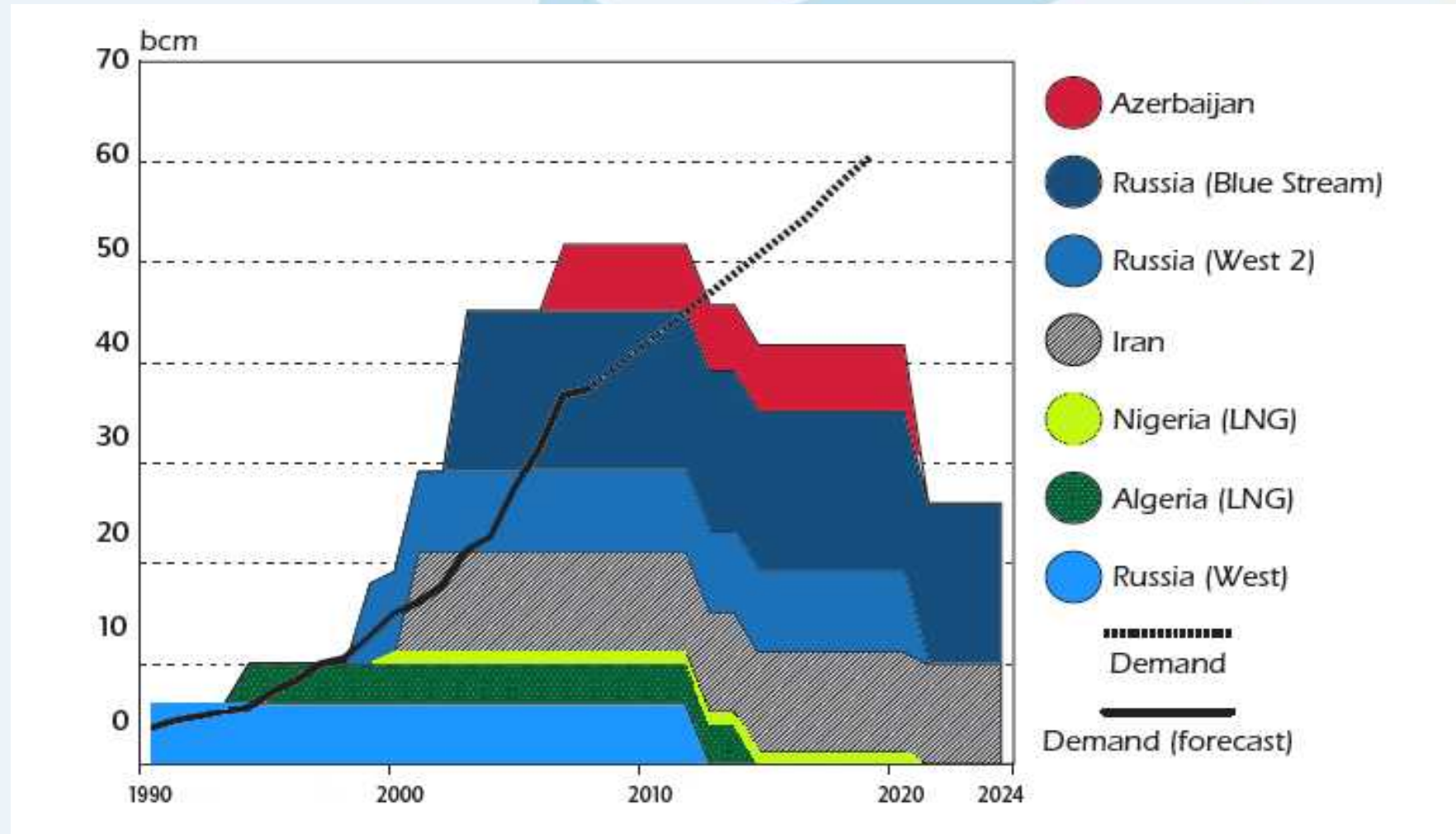
	38,317	35,755

Doğalgaz Talebi Projeksiyonu (2007 – 2030)

Kaynak: BOTAŞ

Kontrata Bağlı Gazın Talebi Karşılama Oranı (1990 – 2025)

Doğalgaz Piyasası Kanunu

Amaç

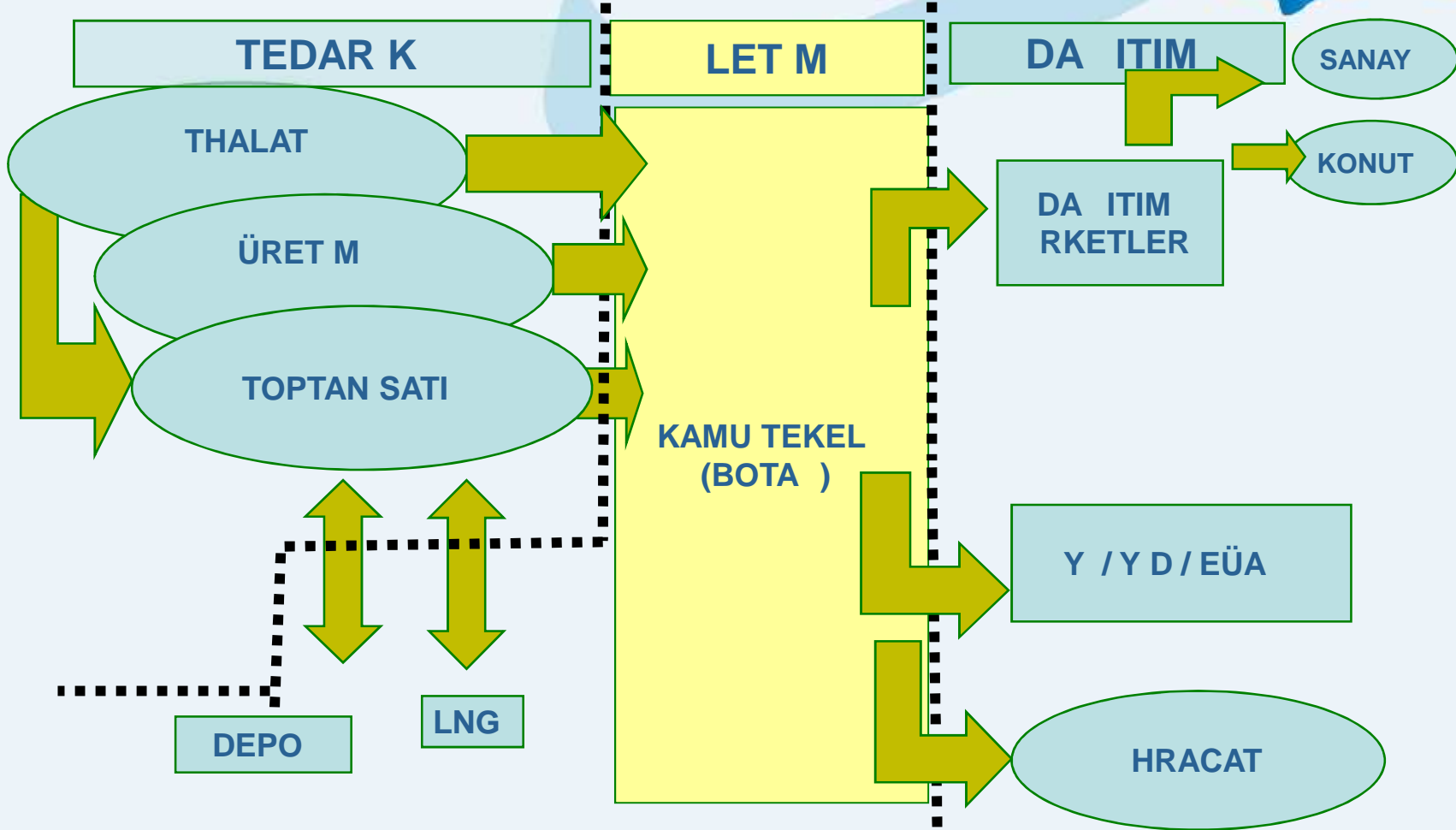
Doğalgazın kaliteli, sürekli, ucuz ve rekabete dayalı esaslar çerçevesinde tüketicilerin kullanımına sunulması için serbest, effaf ve rekabetçi bir piyasanın oluşturulması

Doğalgaz Piyasası Kanunu Yöntem

- 1.** BOTA 'ın pazar payının gaz devri programlarıyla 2009 yılına kadar %20'ye düşürülmesi ve sıvılaştırılmış doğalgaz (LNG) ithalatı haricinde yeni gaz alım anlaşması yapmaması
- 2.** BOTA 'ın her takvim yılında devretmesi gereken miktarın, kanunun yürürlüğe girdiği tarihte alım taahhüdünde bulunan toplam doğalgaz miktarının en az %10'u olması
- 3.** Herhangi bir tedarikçinin pazar payının %20'yi geçmeyecek şekilde sınırlandırılması
- 4.** BOTA 'ın iletim, depolama ve ticaret faaliyetlerinin de i ik tüzel kişilikler vasıtasıyla yürütülmesine imkan sağlayacak şekilde ayrılaştırılması
- 5.** Gelecekte doğalgazın EPDK tarafından yapılacak ihaleler sonucu kazanan özel kuruluşlar tarafından gerçekleştirilmesi

Doğalgaz Piyasası Kanunu Piyasa Yapısı

Doğalgaz Piyasası Kanunu Gerçekleşenler

- 1.** BOTA tarafından 2005 yılında bir Kontrat Devri halesi'ne çıkılması ve 2009 yılı itibariyle 4 özel şirket faaliyete geçmelerini tamamlamıştır. Bu ilk denemede piyasanın yalnızca %10'luk kısmı özelleştirilmiştir.
- 2.** Dışarıda da ithal konusunda kanunun öngördüğü hedefler gerçekleştirilmiştir ve 66 da ithal bölgesi özelleştirilmiştir.
- 3.** Spot LNG ithalatı başlamıştır.
- 4.** Sınırlı sayıda da olsa toptan satış şirketleri faaliyete başlamıştır.

1.Kontrat Devri Programı

<u>irket</u>	<u>Miktar (bcm)</u>	<u>thalata Ba lama Tarihi</u>
Shell Enerji	0,25	Aralık 2007
BosphorusGaz	0,75	Ocak 2009
Enerco Enerji	2,50	Nisan 2009
Avrasya Gaz	0,50	Nisan 2009
<hr/>		
	4,00 bcm	(piyasanın %10'u)

Doğalgaz Piyasası Kanunu Henüz Gerçekleşmeyenler

- 1.** BOTA 'ın pazar payı, kanuna rağmen %20'lik düzeye inmemi olup hala %90'lar mertebesinde.
- 2.** BOTA , kanun uyarınca sürdürmesi gereken Kontrat Devri halelerini devam ettirmemi tir.
- 3.** BOTA , kanun uyarınca yapması gereken miktar devirlerini yapmadı ndan etkin bir toptan satı segmenti ve özel sektör / kamu sektörü dengesi olu turulamamı tir.
- 4.** 2010 yılına girilmi olmasına rağmen BOTA , letim, Depolama ve Ticaret olarak farklı tüzel ki iliklere göre yeniden yapılandırılmamı tir.

PETFORM Önerileri

- 1. Kontrat ve/veya Miktar Devri ve özel sektörün gaz ithaline ilişkin kısıtlamaların kaldırılması yoluyla özel sektörün ithalat payının artırılması**
- 2. Doğalgaz Piyasası Kanunu'nun öngördüğü şekilde BOTA'nın ayrılaştırılmasının tamamlanması**
- 3. Maliyet Bazlı Fiyatlandırma Mekanizması'nın, BOTA'nın piyasa payı gazın gazla rekabetine imkan sağlayacak seviyeye düşene kadar uygulanması**

TEŞEKKÜRLER